

SZÁSZ ANNA

Egy régi ügy

Régi. B. Gabriellával való kapcsolatom is majd' félévszázados: ismeretségünk 1956-tól datálódik. Ám a forradalmi eseményekhez nincs köze. E sorok írója abban a történelmi évben fejezte be egyetemi tanulmányait az ELTE TTK vegyész szakán, és dolgozni kezdett a Kispesti Textilgyárban, ugyanott, ahol fentnevezett is dolgozott, laboránsként.

Az ő ügye, amelyet HÁZÜGY-nek hívtak, a huszadik század tizes éveire nyúlt vissza. Ekkor kapott Pestszentlőrincen építési engedélyt anyai nagypapja, G. Péter. A történet nem ügynökökről szól, nem politikai rendszerekről, hanem a létezésről, a lakhatásról, a rendszereken áthúzódó szegénységről, a betegségről és a mindenkori kiszolgáltatottságról.

Mellékszálként pedig a saját értetlenségemről.

Pszichiátriai beteg 1980-ban

„Védelemre van szükségem!” – ezzel a fölöttébb hatásos felütéssel állított be hozzám Gabi, B. Gabriella ötvenéves hivatalosodás, 1980 őszén.

Gabival 1956 után több mint nyolc évig voltunk kollégák a Kistextben. Mindig is volt benne valami furcsa. Túlérzékeny, kapcsolatai féloldalasak, mindig ő az, aki többet ad, mint a másik, semmilyen viszonylatban nem tudja magát megvédeni, nem tudja az érdekeit képviselni. A saját, akkori, egalitárius szemlélettel Gabi kiszolgáltatottsága nem fért össze. Dühös voltam rá, amikor hangosan lamentált, leszúrtam, amikor panaszkodott, próbáltam racionális érvekkel rábírní egy öntudatosabb, önérvényesítőbb magatartásra.

Milyen alapon?

Csak úgy.

Nem voltunk barátok, de közöm volt hozzá.

Egyébiránt nem vagyok bolsevik. Nem is voltam.

56-ban és 56 után az ember végképp nem is lehetett volna.

Baloldali azonban igen. Elkötelezett híve voltam és maradtam a társadalmi igazságosságnak és az emberek közti egyenlőségnek, mindenféle szociálpszichológiai ismeret nélkül. Némileg naivan feltételeztem, hogy a kortársaim úgy gondolkoznak, és olyanfajta emberi öntudattal rendelkeznek, mint én.

Megjegyzendő, hogy akkoriban mind a szociológia, mind a pszichológia ideológiailag ellenséges tárgynak minősült, a szociálpszichológia dettó, ezek mind ki voltak iktatva a közgondolkodásból, a tudományos és a kulturális életből.

Nem ismertem Gabi hátterét, családi kapcsolatait. És éppen, mert hittem, hogy az emberek egyenlőeknek születtek, sőt, hogy születésüktől fogva egyenlők, meg sem érintett a gondolat, hogy Gabi számomra furcsa viselkedése mögött netalán egy, az enyémtől nagyon különböző családi-szociális-kulturális hinterland rejlik.

Gabi akkoriban csinos, fiatal nő volt, zöldesszemű, rövidre nyírt barna hajú. Sokban hasonlított az életformánk. Fiatal mérnök barátjával kirándulni járt, evezni a Dunára, színházba, moziba. Olvasott, érdeklődött. Olykor meglepően jók voltak az ítéletei.

És láthatóan tisztaságmániás volt.

A textilgyárban a főnökök hallgatólagosan eltűrték, hogy bent mossanak a nők – kimostak egy-egy ruhadarabot, a hőlégtérkamrákban megszáráztatták. Voltak szemérmetlenek, akik behordták a heti kismosást. Hogy hogyan vitték ki a motozón keresztül?

Gabit minden áldott délután ott láttam a laborban, hab rezgett a lavórja fölött, és ő csak dörgölte, mosta, nyomkodta ugyanazt a két vagy három kombinét, pulóvert, bugyit. Saját bevallása szerint a felsőruháját is naponta kimosta, gondolom, azt még reggel.

Mesélték, hogy otthon is folyton takarít, egyik kolléganőnk azzal cukkolta, hogy végül majd fogkefével sikálja fel a lakásában a padlót.

Bolondos egy nő, de nem gondoltuk, hogy valóban beteg.

Az alatt a több mint nyolc év alatt, amíg egymás közelében dolgoztunk, nem tudtam meg róla sokkal többet, mint az első időkben. Tudtam, hogy a lámpaláza-szorongása miatt nem fejezte be a textilipari technikumot. Tudtam, hogy mérnök barátja szakított vele. Láttam emiatt sírni. Haragudtam, mert elárulta, hogy még búcsúzóul vett a fiúnak valami drága ajándékot. Azt is tudtam, hogy Gabinak saját háza van, amiből arra következtettem, hogy nem lehet igazán szegény, viszont örökös pénzzavarral küzd, a hónap közepétől fizetésig bizonyos R. úr szokta őt kiségetni.

A gyár ugyanis nemcsak munkahely volt, hanem a legkülönbözőbb emberi kapcsolatok színtere. Barátságok, szerelmek, szexuális kapcsolatok szövődtek, csoportok szövetkeztek totó-lottózásra, újítsókra. Közös hobbikra, mint amilyen a modellezés. Ez már a hatvanas évek eleje, a férfikollégák NDK-ban gyártott Piko-modelleket gyűjtnek, apró vonatokat, mozdonyokat, tereptárgyakat.

A teljes foglalkoztatottság miatt az embereknek a munkahelyükön sokféle melléktevékenységre maradt idejük. És azt, hogy gyakorlatilag röghöz voltunk kötve, azzal kompenzáltuk, hogy otthonossá tettük a gyárat. Többé-kevésbé az igényeinkhez igazítottuk. Domesztikáltuk.

A teljes foglalkoztatottság révén sokféle ember bekerült a gyárba, a kollégák között mindig akadt néhány, akinek kikölcsönözhető pénze is volt. Honnan? Azt nem illet megkérdezni.

Gabi *elvolt* a gyárban.

Ő volt *a* Gabika.

Amikor 1964 őszén a gyárral együtt elhagytam az eredeti szakmá-

mat, furcsamód Gabira gondoltam. Később is; azzal a meggyőződéssel, hogy bár én meddő éveket töltöttem ott, hogy már rég ki kellett volna onnan szabadulnom, de neki ott jó. Ő ott védett helyen van.

Eltelt majdnem tizennégy év.

Gabit 1978 koratavasán, teljesen váratlanul pillantottam meg. Ott állt a sajtóközpont mára már elárvult, gazdátlan és lassacskán lepusztuló épületének akkor még forgalmas előcsarnokában, és várakozott a páternoszter előtt. Rögtön ráismertem, noha alig hasonlított egykori önmagára. Sötét, inkább férfi, mint női krombi télikabátban volt, fején fekete sapka, az alól csüngött ki a rendetlen, ősz lófarok, és amikor felém fordult és rám mosolygott, csak a két felső metszőfoga villant ki, és néhány otffejejtett csonk.

El nem tudtam képzelni, hogy mi történt velem.

– Le kell ülnünk beszélgetni – mondtam.

– Majd – válaszolta ő.

De ezután kis híján két év telt el a fent említett felütéses mondatig.

Vajon ki ellen kellene őt megvédeni?

Direkt kérdésekre nem válaszolt.

Reklámszatyrok kíséretében állított be. Az egyikben könyv volt, nekem hozta, a másikban petróleum.

– Minek? – kérdeztem.

– Kávéfőzéshez.

Ez volt a helyzetéről az első érdemleges információ.

– Hogyhogy? Nincs a lakásodban gáz vagy villany?

Mire ő:

– Értsd meg, ha egy vezető, egy VEZETŐ azt mondja neked, hogy nincs MEGOLDÁS...

Lassan-lassan sikerült Gabiból kibarkochbáznom, hogy kikapcsolták a lakásában az áramot, mert amikor a HÁZAT lebontották, eltűnt egy villanyóra.

Továbbá, hogy „már rég el kellett volna jutni az orvoshoz”. Illetve hogy volt orvosnál, de az orvos valamilyen felelősségérzetet emlegetett, és elküldte.

Azt, hogy a személyi igazolványában lakcímként a már lebontott HÁZ szerepel, illetve hogy annak a lakásnak a címe, amelyet végül az illetékes tanács kiutalt neki, és amelyben már három éve lakik, nincs benn a személyijében, onnan tudtam meg, hogy Gabi elpanaszolta: nem adják ki neki a postán a mostohaapja által küldött 50 kanadai dollár forint-ellenértékét, mert a pénz is a személyi igazolványban nem szereplő új lakás címére jött.

Egyik láncszemből következett a másik.

Nincs bejelentve, mert nem fizette ki a lakáshasználatba vételi díjat. De nem fizetett lakbért és nem fizetett fűtést sem.

Legutoljára kiderült, hogy a vállalat munkaügyi osztályának vezetőjétől kért hat hét fizetés nélküli szabadságot, mondván: „Elintézetlenek az ügyeim.”

Az illető lelkére kötötte, hogy „jusson el az orvoshoz”.

És ez a hat hét a nálam történt megjelenése után három nappal jár le. Az egyértelmű volt a munkaügyi vezető célzásából is: ha nem történik valami, Gabi elveszíti az állását. Nem kap nyugdíjat. Nem lesz semmiféle jövedelme.

De még mindig nem jött elő a farbával.

„Gyere föl. Nézd meg a lakást.”

A lakás a budai bérház padlásterében szoba-konyha-fürdőszoba-kamrából állt. Gabi a konyhában lakott, a szoba telezsúfolva bútorokkal, bontatlan dobozokkal és zsákokkal, oda be sem lehetett lépni. A konyhában és a kamrában is oszlopokban állt az újságpapír.

Mosatlan edény, üvegek, a petróleumfűző ragad a piszoktól. Egyáltalán mindenütt kosz. A konyhaajtón Gabi jellegzetes írásával az olimpiai jelszó: „Gyorsabban! Magasabbra! Erősebben.”

Még mindig nem értem, hogy mit akar mondani a lakással Gabi.

Számomra ez feladat lenne, nekiállni, rendet csinálni, kitakarítani, elpakolni.

Számára ez megoldhatatlan feladat. Csak később árulta el, hogy a lakással akarta bizonyítani: milyen beteg.

Aztán már én is észrevettem.

Jött, a lábtörlőn hosszú ideig csiszolta a lábát.

A fürdőszobában olyan sokáig mosta a kezét, mint egy sebész, újból és újból, egyenként végigdörzsölte az ujjait.

Kényszeres volt, fiatal kora óta.

Csak ekkor, 1980-ban már végletes formában volt az.

A HÁZ és a CSALÁD

„Ha, most vagyok ötvenéves, és azt mondja rám valaki, hogy elmebeteg vagyok, elfogadom. De olyan emberektől, mint a Lakóim voltak, azoktól én nem fogadhatom el. Akkor még mindenki fiatal volt ott-hon, és én úgy éltem az életemet, hogy mindig mások szempontjából, ahogy a József Attilánál olvassuk: »Csak másban moshatod meg arcodat.« Valahogy így van, ugye? Eleinte nem voltam még külsőre tönkremenve, a fekete ruhámba' se, mert még hetenként kimostam, és valamikor olyan voltam, hogy kétszer nem vettem föl egy felsőruhát úgy, hogy ne tisztítsam, a hasam az mindig üres volt, de ilyesmire, nem az én szempontomból, hanem azért, hogy mások elfogadjanak, hogy másoknál jó legyek, akikhez én tartozni szerettem volna, vagy muszáj volt tartozni... Ez egy olyan hosszú folyamat volt, és én tudom, hogy orvos nélkül az ideg... betegségek nem tudom milyen fajtáin és fázisain keresztülmentem, és hány évig tartott, amikor még mindig nem azt néztem, hogy minél hamarabb túllegyek rajta, hanem azt, hogy ...igenis azt, hogy az egyiknek, mondhatnám, a rosszabbiknak, bár a végén már nem tudnám, melyik volt a rosszabbik (ti. a Lakók közül), de igenis, mindig azt mondom, az volt a rosszabbik, aki csak pofázott, és még magáér' se, mert amikor már tett, akkor

már ugyan nagyon kár volt, sőt, és akkor még elmentem megnézni, hogy hát izé... milyen lakásba... és tudom, hogy akkor sem voltam normális, mikor izé... anélkül, hogy meg tudtam volna oldani a dolgokat, akkor is izé... mindent magamravettem, vagyis, ha most 1980-ban azt mondja egy ideggyógyász, hogy a felelősség, hát akkor én azzal az ideggyógyással nem akarok többé találkozni, mert én tudom, hogy mi a felelősség, én nem vehetek magamra egy olyan felelősséget, amit nem tudok teljesíteni, mert abból csak izé... betegség sül ki, vagy nem is tudom, vagyis hát az, ami kisült belőle...

A mi családnk olyan volt, hogy én törvényen kívül születtem, a két öcsém törvényen kívül született, de az ő apjuk elvette Anyut...

Minden rossz a Nyírségből jött a mi házunkba. Mert a nagypapa második felesége nyírbátori volt. De ha azt megláttad volna, azt mondtad volna, hogy az nem ember. Az BOSZORKÁNY. Az úgy nézett ki. Borzalmasan nézett ki.

És, ezt nem nekem mondta a nagypapa, hanem valakinek itt a házban, azért nem volt buta ember a nagypapa, minden ember próbál valamit megmagyarázni, különösen a leghetlenebb dolgokat, hogy el bírja viselni, vagy túljusson rajta, hogy ami történt itt a házban, azért volt, mert nagyon megszerette ezt a nőt.

EZ NEM VOLT NŐ, EZ NEM VOLT EMBER, EZ NEM TUDOM KICSODA VOLT, DE BORZALMAS VOLT.

Na és a nagyapa bekerült a Hofherr Gépgyárba, ott volt szegénykém festő-mázoló negyvennyolc évig, de csak az volt a fontos, hogy onnan mit visz haza, a PÉNZ.

De én, mióta az eszemet tudom, azért a pénzér nem kaphatott semmit a feleségétől, még rendes ételt se...

Akkor Anyunak az öccse – gondolom, ez minden családban így van, hogy a fiú és csak aztán a jány – annyit tudok, hogy pékinas volt, és kirohant egy pékségből, kapott egy vizes mellhártyát, harminchat éves volt, amikor meghalt, ha jól tudom, tizenöt évig nyitott mellkassal járt, így nőszült meg. A felesége azokban az években a Kőbányai Textilgyárba jött át szövőnőnek. És ilyen volt a mi családnk, hogy az én nagybátyámnak, ilyen betegen nem felelt meg otthon, ami volt, inkább bérlakásban laktak. Mert a nagypapa őneki, a fiának épített lakást, Anyura nem gondolva, de a fia nem lakott ottan, majd csak akkor, amikor, mert gyerek nem született, teljesen tönkrement a házassága. De kinek nem ment volna tönkre a házassága egy ilyen nagybeteg emberrel? Aki az mellett végig dolgozott, mert tudom, hogy nem volt soha betegállományba', és a felesége begolyózott, szó szerint, hát nemcsak úgy kellett ellátni azt a beteget, hogy minden nap újrakötözöm, hanem, ami arról lekerül, tisztába tenni, el lehet gondolni, hogy ebbe is bele lehet kicsikét golyósodni annak a nőnek...Végül is a nő idegileg teljesen tönkrement, olyan veszekedős lett, nagyhangú, hát valamikor egy házigazda nem volt köteles ezt túrni, felmondott, kész, menni kell, na és akkor így hazakerültek...

Az első ház az harmincba' épült, negyvenbe' hozzá a toldaléképü-

let, ötvennyolc éves volt akkor a nagypapa, és soha se volt semmi rendesen megépítve. Az volt, hogy ötször ötös szoba, meg nagy konyha, meg nagy minden, de se rendes faanyag benne... amikor is le lett bontva, abba' csak a téglá volt jó, ott semmi se volt jó, nemcsak azér', mert nem lett hozzányúlva soha többet, hanem eredetileg is a tetőszerkezet, ajtók, ilyen dolgok szedett-vedettek – tákoltak voltak...

Én nyolcéves koromban kerültem haza, nyolcéves koromig állami gondozott voltam, mert az apám, aki már nem él, hetvenötben halt meg, gégerák. Megint a HÁZ, ugye, mer' az ő anyja csak úgy engedte volna, hogy elvegye Anyut, ha a nagypapa azt a ROHADT HÁZAT Anyura íratja... Most úgy mondja az öcsém, hogy akkor ők is otthon voltak, mert általában a két fiú se volt otthon, hanem a nagyanyjuknál, az édesapjuknak az anyjánál. Én csak azt tudom, hogy mindjárt, ahogy megszülettem, rögtön nem voltam Anyuval, talán három hónapig, de azt elmondta, hogy nyolchónapos koromban elhozott valahonnan, tetvesen, varasan (!) és olyan súllyal, hogy amikor odavitt, több voltam, és ez akkor így ment, egészen addig, míg le nem kerültem vidékre, négyéves koromban, Zagyvarékasra. Azoknak két felnőtt fiúk volt, az egyik fiú már éppen nősült is, ezek isteni emberek voltak, nekem ott nagyon jó dolgom volt, nagyon szerettek, én voltam a legkisebb, ők egy tálból ettek, de nekem mindig külön volt terítve. Azt tudom, hogy játszottam, meg minden, nem volt az, amit olvastam, hogy cseléd, meg dolgoztattak...

És itthon nekem egyáltalán nem volt jó, de ezt énnekem, mielőtt meghalok, tisztázni kell magamban, hogy egyáltalán ki volt az anyám és mi volt akkor... De azt tudom, hogy a semmiből volt karácsonyunk, mindig volt az asztalon étel, mert a mostohaapám, aki kint van, végtelenül tehetséges ember volt, de amikor pénz volt a kezében a munkája után, már ézerszer megitta az előleget is, meg az összes pénzt. Szobafestő volt, csodálatosan dolgozott, egy kimondottan tehetséges valaki volt, és őt is meg lehetett érteni, mert azt hiszem, Anyu huszonkét éves volt, amikor a nagyobbik öcsém megszületett, és a mostohaapám tizennyolc, akkor anyu huszonhárom éves volt, mikor megszületett a harmadik sráca, és akkor ő hány éves volt? És valamikor csak idénymunka volt, az azt jelentette, hogy nyáron dolgozott, akkor abból nem volt semmi, a ruhája az volt, amit Anyu vett neki, Anyu pedig abból, hogy eljárt mosogatni a keresztanyámhoz, meg az utcában két másik asszonyhoz. 1940-től meg nyílt a közelben egy sváb vendéglő, öt órakor már ott volt, éjfélkor zárt a kocsmá, körülbelül egyre ért haza és reggel megint ötre ott volt. Pedig harmincéves korától vagy ő is idegbeteg volt... azt tudom, hogy a szívével bármikor fölvette az orvos, szervi szívbaja volt, de azt hiszem, az idegeivel is, mert ha a mostohaapám pofonvágta, elvágódott, mint aki meghalt... Azért tudok ezekről a dolgokról egyáltalán beszélni, mert én nagyon sokat gondolkoztam, olyan lelkiismerettel, mint amiről csak magamnak kell számot vetni... Különben már rég nem lennék, és nem akarok öngyilkos lenni, nem akarok, akármi lesz velem,

de öngyilkos nem leszek. Utálok, amikor sírok, pedig nem érzem azt, hogy sajnálom magamat, állandóan mindig sajnáltam magam, de utálok, ha sírok, egyszerűen nem bírom elviselni. Nem veszek be nyugtatót, isten őrizze, így szoktam magam bízgatni: »Rázd föl magad, mert semmi okod a nyugalomra!« Régebben kaptam egyszer eleniumot, tavaly, amikor az ideg orvos fölírta, most is azzal akart elküldeni, nyugtatóval, másfél óráig tartott, hogy nem fogadtam el a nyugtatóját, nem tudom, miért nem vett betegállományba, azt hiszem, egy ideg orvosnak is többhöz van joga, mint ahhoz, hogy egyszerű gyógyszerrel visszaküldje a dolgozót dolgozni...”

A LAKÓK

„A legelsőnek felépített házikó tervrajza 1910-ből. Az építési engedélyt 1911-ben, a lakhatási engedélyt 1913-ban kapta meg G. Péter nagyapám, a monori járás főszolgabírájától.

A hátsó udvaron fölépített házban a tulajdonos lakott, a másik ház majdnem melléje épült-került. Nagyapám a fiának szánta, aki nem fogadta el. 1943-ban hazaszorultak, a felesége idegállapota miatt. A nekik szánt lakásban akkor mi laktunk. Tehát 43-ban egy lakásban, ők a szobában, mi a konyhában szorultunk össze.

G. Péter negyvennyolc évet dolgozott a Hofherr Gépgyárban. A húszas vagy harmincas években, nem tudom: »Péter, csinálj valamit!« – és Péter összeragasztotta a két sarokban lévő házat egy kis szobával, és Józsi bácsi a Hofherr gyárból belakta. Csöndesen, tartózkodóan, módjával engedett az itálnak. Nem tudom, hova lett.

Jusztinéni 1930 körül harmincvalahány évesen Szatmárról, Zilahról jött és G. úr – halálukig így hívta –, aki esténként Péter lett, külön neki is eszkábált egy kis szobát a másik házhoz, ebből, abból, még élő eperfából is. Beépítette a verandájába, a lakószobájába.

Jusztinéni minden órában átkozta a pillanatot, ami őt Pestre hozta, ebben benne volt a Hofherr Gépgyár, ahol takarítónő volt, a G. úr, a G.-ház és mi. Ahol megfordult, szenvedélyesen gyűlölt mindenkit, mindent megölt maga körül a benne élő nosztalgia Zilah iránt. Félttem tőle. Anyám is.

1962-ben vagy 63-ban szociális otthonba vitték, onnan hetvenvalahány éves korában, az összeférhetetlen természete miatt, tovább.

H. László és családja Szarvasról jöttek a harmincas évek elején, a legelső ház lakásába. Persze, ők is a Hofherr Gépgyáron keresztül. És Péter akkor lehajolt, szó szerint, mert a sufniba belépni és ott élni, ahhoz le kellett hajolnia. És nemcsak azért, mert 190 cm magas volt.

A háborúban a ház belövést kapott, kidőlt a tűzfal alul. H.-ékat a Városháza kiköltöztette, lakást kaptak, az R. utcában. Nagypapa felhúzta a tűzfalat, mi visszaköltöztünk a második ház lakásából. Ott maradt a nagybátyám és a felesége.

Az új ház a telek bejárati részén épült, az egyszerűség kedvéért

nevezem 1-es számú lakásnak. Ez az a lakás, amelyben én élek már, most, még.

Lakták:

1. B. Mihály OTI-tisztviselő és családja. (A felesége volt a keresztanyám.) Elköltöztek a városi lakótelepre.

2. K. László és a felesége (és a Princ kutya) és azután özv. K. Lászlóné.

A toldaléképületet nevezem 2-es lakásnak, amelyben most H. Árpád és családja lakik. 1940-ben épült, erre lakhatási engedélyt adott N. megyei város polgármestere nagyapámnak, 1941. október 21-én.

Özvegy K. Lászlóné 1942-ben az 1-es számú lakásból átköltözött a 2-es lakásba, innen 1945-ben vagy 46-ban második férje, T. László házába.

3. B. Gyula (özv. K. Lászlóné bátyja) és élettársa, özv. H. Mihályné 1942 körül beköltöztek az 1-es lakásba. Innen özv. K. Lászlóné elköltözésekor beköltöztek a 2-es lakásba.

4. Nagyné, G. Péter második, volt felesége 1945-ben vagy 46-ban beköltözött az 1-es lakásba. 1947-ben Soroksárra költözött.

Nagypapa: »Hamar, hamar. Gyorsan! Siessetek!« És mi, Anyám, öcsém és én így kerültünk a legrégebbi lakásból – ma már totális rom – az 1-es lakásba. Nagypapa ment a helyünkre, nem tudom, hány év, évtized után a sufnyiból újra lakásban lakott, 1947-től 1961-ig, haláláig.

(Ások, ások, ások, ásom az ásatag dolgokat. Miattuk, értem, mindannyiunkért. A végén ponttal, ha lehetne.)

H. Árpádra, özv. H. Mihályné fiára, mint nőtlen fiatalemberre nem emlékszem. Mint nő, családos (egy gyermek apja) nem lakott ebben a lakásban, és nem ebben a lakásban lakott, amikor hatósági beutalóval utalták ki részükre a lőrinci M. u. 15. sz. alatti lakást.”

(1982 februárjában Gabival kimentünk a helyszínre. A sok vizzálykodást látott telek bekerítetlenül állt, a szakszerűtlen bontás után hepehupás talajt fölverte a gyom. Gabi megmutatta az M. u. 15. sz. házat is. Eredetileg istálló volt, deszkafalakkal osztották föl egyhelyiséges lakásokra.)

„B. Gyula és özv. H. Mihályné átköltöztek az M. u. 15-be, H. Árpád és a családja pedig beköltöztek a B. utca 14-be, ahol most is laknak. A tulajdonossal kötött szerződés nélkül – minek? (A tulajdonos akkor a nagypapa.) És hatósági beutaló nélkül: minek?

H. Árpád lánya, H. Vera elment a lakásból 1975 tavaszán. H. Árpád fiának felesége beköltözött 1975 tavasszal. Gyermekük született 1976 tavaszán. Itt vannak a lakásban öten.

.....
1947-től hárman éltünk a lakásban. 1952-ben férjhez mentem. Négyen lettünk. A veranda belsőjében húztuk meg magunkat. Ősszel lakást kértünk. Biztosra, bizakodva, tiszta szívvel, mert az üres lakás államosított házban volt. Nem kaptuk meg. Aztán még elmentünk a városba sokfelé, jelzésre, lakás van. Nem sikerült. Téldre becipeltük a verandáról a konyhába a rossz díványt, a kisasztalt, a falvédőt, rongy-

szőnyeget. Tavaszkor ugyanezt ugyanúgy visszafelé. 1953-ban ágytól-asztaltól, 1955-ben jogilag is elváltunk.

Öcsém 1952-től 1954-ig katona volt, 1954 nyarán megnősült. Anyám meghalt 1954. augusztus 14-én.

A lakást XXX számú véghatározattal kiutalták nekünk, akik ott élünk, ott születtünk, a tulajdonos leszármazottainak.”

.....
Kiszabadította a szellemet a palackból. (A HÁZ és a LAKÓK történetét Gabi egy jóindulatú tanácsi tisztviselő biztatására írta, reménytelen helyzetben, 1976 tavaszán.)

„Abból az alapállásból, hogy mint mindenki, én is egyszeri és megismételhetetlen vagyok, plusz a gondom akkorára nőtt, amilyenné, ahogy megéltem és élem: »csak az életet írom«.

(Szabadon Jack London után.)

.....
Öcsém felesége 1954 szeptemberében beköltözött, 1959 őszén elköltöztek a lakásból, háromszobás plusz járulékaival házat építettek. Amint egyedül maradtam, H.-né lakonikusan: cseréljük ki a lakásokat!

.....
A hátsó lakásba mi befogadtuk K.-ékat, később G. Kálmánékkal (Gabi beteg nagybátyja és felesége) laktunk együtt, majd özv. G. Kálmánné elcserélte vagy eladta egy cigány családnak, ők 2500 forintért adták el Zs. Károlynénak, akkor még L. Istvánnénak. Ő már nem lakik itt, de a holmiját nem bírta elvinni fél éve...”

Az ősbűn

„Eleinte csak szorongtam, aztán elkezdtem félni...”

De hát miért? Mitől?

Végül is mi történt?

„Nem az a fontos, hogy mi történt, hanem az, hogy én hogy éltem meg.”

Egy éven át tartó intenzív kapcsolatunk, rendszeres beszélgetéseink ellenére arra a kérdésre, hogy mi is történt, Gabi nem válaszolt. Vagy azért, mert nem tudott, mert a történés túlnőtt rajta, mert olyan dimenziókat öltött, amelyekkel nem tudott mit kezdeni – vagy nem akart. Vagy, mert ez a változat sem kizárható, én nem értettem meg az ő rejtjeles utalásait.

Arra mindenképpen rá kellett ébrednem, hogy nem azonos nyelvet beszélünk.

Aztán egy éjszaka áttanulmányoztam a dokumentumokat, amelyeket Gabi nagyon helyesen eltett, megőrzött. A HÁZÜGY-re vonatkozó összes iratot.

Nyomasztó olvasmány volt, de Gabi minden utalása a helyére került. Érthetővé vált a történet.

Az ősbűnt a H. Árpád nevű lakó követte el, aki 1966-ban följelentette Gabit a kerületi tanácsnál. Az általa lakott épület padlásával volt valami probléma. Ezzel a lépéssel, amellett, hogy öncélú és értelmetlen, felrúgja a szegények között szigorúan vett szolidaritást. Lehet veszekedni, verekedni. De hatósághoz fordulni, az aljasság.

Gabi 1966. 11. 28-i dátummal kapta az első felszólítást a tanácstól, amelyben

„Kötelezem B. Gabriella ingatlantulajdonost, hogy a tulajdonát képező épületeket szakértővel vizsgálta meg, és a szükséges aláducolást, illetve födémfelerősítést, a beázásoknál a tetőzetet haladéktalanul, de legkésőbb

30 nap alatt javíttassa meg, illetve állíttassa helyre...

Felhívom figyelmét, hogy a megállapított határidőt tartsa be, mert nem teljesítés esetén, a taratara ...alapján 1000 forint pénzbírság kiszabása iránt fogok intézkedni...”

Ettől a naptól kezdve *tíz éven át* kapja a felszólításokat és a határozatokat a büntetések kirovásáraól.

„1967 elején a szakértői véleménnyel és a 30 ezer forintra rúgó OTP-költségvetéssel mentem az OTP-hez. Papír van róla. Háromezer forint személyi kölcsönt kaphattam volna, ha van kezes.”

Ilyen tételeket fizet ki a házra:

„1966-ig nálam födémjavítás, nádazás, vakolás: ezer forint. Utána WC-csináltatás: ezeröttszáz forint. Külső villanyvezetékre Zs. Károlynak és Károlynénak nyolcszáz forint. (Megjegyzendő, hogy a lakók valami egészen minimális lakbért fizetnek, olyan ötven-hatvan forintot.)

1964-ben az első ház tűzfalába gerenda behelyezése (a frásztörtkiafélelemtől, hogy Kinek, Mit és Miből) ez hétszáz forint, ugyanakkor a lakószoba festése hatszáz forint... Ekkor két hétig üres kenyeret ettem, semmi mást. Ezt talán soha nem felejttem el. Miért éppen ez maradt meg? Hiszen kivétel a háromezer forint, minden pénzösszeget egybe fizettem ki. Összesen hétezerhatszázötven forintot...”

Fizetése ekkor ezeregyszáz, illetve ezerkétszáz forint.

A Hivatallal folytatott egyoldalú küzdelemben felőrlődik. 1969-ben, huszonöt év után otthagyja a gyárat. 1975-ig két ízben vállal munkát, előbb egy szálloda éttermében konyhalány, majd hosszabb szünet után egy erőmű laboratóriumában dolgozik. 72-ben onnan is kilép.

Anyagi, erkölcsi helyzete, egészségi állapota romlik. Az otthona, az a bizonyos 1-es lakás is egyre rosszabb állapotban van, a szobája fölött beomlik a tető, még megpróbálja kátránypapírral kijavítani. Egy idő után feladja, a lakás elslumosodik.

72-ben ismerkedik meg az Öreggel. M. János 70 éves nyugdíjas lakatos, nő, Gabinak szabályos szerelmi ajánlatot tesz. Négy és fél éven keresztül eltartja az egyre betegebb Gabit, akit már semmi más nem érdekel, csak a HÁZÜGY, aki folyamatosan keresi a MEGOLDÁST, ennek érdekében bújja az újságokat, hallgatja a rádiót.

CIVIL VILÁG

A tanácstól tíz éven keresztül folyamatosan kapja a fenyegető felszólításokat és határozatokat. Senki nem érdeklődik aziránt, hogy ki ez a B. Gabriella ingatlantulajdonos, hátha segítségre szorul, senkit nem érdekel, hogy egyáltalán teljesíthetők-e a Hivatal követelései: érdemes-e a romházakba egy fillért is beinvestálni.

Mire Gabi a fővárosi tanácsnál kiharcolja, hogy engedélyezzék a telkén lévő összes épület lebontását, és utaljanak ki a H. familia és az ő számára valami emberi lakóhelyet, addigra egészségi és főként a mentális állapota visszafordíthatatlan.

„Tönkre vagyok menve” – állapítja meg maga is.